

21-чи май - Кавказ урушда жоюлган адыглары эсгериуню кюнюдю

Газета издаётся на
балкарском языке
с 1924 года.

Интернет-версия:
zamankbr.ru

ЗАМАН

Орта кюн,
2015 жылны
21-чи майы
№ 92 (19763)

Багасы 15 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ **ВРЕМЯ** ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Юрий Коковну Кавказ уруш бошалганлы 151-жыллыгы бла байламлы ОБРАЩЕНИЯСЫ

Бююн Къабарты-Малкъарны халкы бушуулу кюнню белгилейди – Кавказ уруш бошалганлы 151 жыл толганын. Ол кезиуде болган уллу кыйынлыкны эсгере, къазауатха кыатышханлары барысы да уллу къоранч сынаганыларын, къалай бир халкъ кырылганын ангылайбыз. Урушну хатасындан кеп санлы адыг халкыны асламына тууган журтун къоюп кетерге, битеу дунягъа

чачылырга тошгенди. Миллетни бушуу кюнюнде биз къазауатда жоюлганлага баш урабыз. Алай, артха, ёмюрлени теренине къарай, Кавказ уруш адыглары бла росейлиени араларында халланы жалаанда бир кесеги болганын эсде тутарга тийишлиди. Байламлыкларыбыз а андан эрте башлангандыла, къазауатдан сора уа ала жангы формада андан ары бардырылгандыла. Кеп ёмюрлени бирге

болуп келгенибизни хайырындан бизни халкъ кесини ата журтун, тилин, миллет культураны сакълаганды, айнырга, алгъа барырга итинулююн тас этмегенди. Шёндю уа Россей Федерацияны миллетлерини юйорюнде жангы жашауну жетишимли кырады. Быллай кюнде адыгларга, Къабарты-Малкъарны битеу халкына да мамырлык, ырахатлык, къолайлык, насып тежерге сюеме.

Тарыхчы бла ушакъ

Касболат ДЗАМИХОВ:

Шёндюгю Россей патчахны заманында этилген къужур ишле ючюн жууаплы туюлдою

Кавказ уруш бошалганлы былтыр 150 жыл толганды. Алай ёмюр бла жарым жыл мындан алгъа болган бушуулу ишле унутулуп къалмай, бююнню жашауа, ёсюп келген тёлюню юйретиуге да себеплик этип келеди. Тарых бизге къаллай дерсле береди, аланы эсге алып, жаш адамланы къаллай ниетледе ёсдюрге керекди. Аны юсюнден биз КъМР-ни илму сыйлы къуллукъчу, КъМР-ни илму эм техника жаны бла къырал премиясыны лауреаты, тарых илмуланы доктору, профессор, Гуманитар тинтиулени Къабарты-Малкъар институтуну директоруну къуллукъун толтурган Касболат Дзамихов бла ушакъ этгенбиз.

- Касболат Фицевич, Кавказ уруш бошалганлы ёмюр бла жарымдан аслам заман озганды. Сиз акъыл этгенден, аны тарыхы толусунай тинтилгенмиди?

- Аны историографиясы уллу кезиуню алады. Арт жыллада уа Кавказ урушун, ол бизни халкъланы жашауларына, адет-тёрелерине этген себепликни, андан сора да, кавказ халкъла тууган жерлеринден зор бла кёчюрюлгенини юслеринден кеп илму ишле жазылгандыла.

Статьяла, монографияла бла бирге документлени жыйымдыклары басмаланганы уа артыкъда иги шартды. Тарыхны башхаланы китапларына кере угъай, документлеге таянып тинтсенг, илму иш ол заманда бютонда магъаналы болды.

Кертинси айтханда, совет жыллада Кавказны зорлауну темасын ачыкъ сюзерге эркин этилмегенди. Хау, Кавказ урушха аталган

илму ишле бар эдиле. Алай алада ол къазауатны къара халкъны бийлеге бла патча Россейни генералларына къажуа кюрешнича кёрюстгенди. Халкъ чыгъармачылыкда сакъланган кюйледе, жырлада уа ол къазауатха башха багъа берилгенди.

Перестройкадан сора архив документле ачыкъ этилгенди, монографияла, китапла жазылгъа, конференцияла кыралып башлагандыла. Биринчиси уа озган ёмюрню 90-чы жылларында Нальчикде бардырылган эди. Аны гуманитар тинтиулени Къабарты-Малкъар къырал институту, Къабарты-Малкъар къырал университет бла бирге кыраган эдиле. Анга уа тыш къыраллада жашаган жерлешерибиз, ол санда Сириядан, Тюркден, Иорданядан, Америкадан алимент биринчи кере кыатышхандыла.

- Да сора бююнлюкте ол тема толусунай тинтилгенди, кемчимликле жокъдула

Черкес оскерле похода. 1838 ж. Художник белгисизди.

дерге боллукъмуду?

- Угъай, энтта ачыкъла-нырга, сюзюлорге тийишли шартла аз туюлдою. Алай бу иш бла профессионал тарыхчыла кюрешрге керекди. Нек десенг керекиси хапарла жайылмаз ючюн. Кавказ уруш, черкес вопрос бла хайырланып, адамланы тюз жолдан тайдырырга, башларын хайран этерге сюйгенле аз туюлдою.

Алай биз, тарыхны эсде тутуп, андан дерсле алырга борчлубуз. Бююнлюкте тыш къыраллада кавказ халкъланы диаспоралары бардыла. Аланы ата-бабалары тууган жерлеринден кёчюрюлгенди, кёлери жолда кырылгандыла. Алай битеу кыйынлыклардан да ёткуп, сау къалган

Биз бу кюнледе Уллу Ата журт урушда Хорламын 70-жыллыгын белгилегенбиз. Аны аллында башха кырал магъаналы байрамлага баш урганбыз: Бородино сөрмешни юбилейин, Россей къыраллыкны кырауалганын эм башхаланы.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Оноула

Дмитрий Медведев педагоглары узун отпускарарын къабыл кёргенди

Премьер-министр Дмитрий Медведев билим берюде эмда сабилени юйретиуде ишленгенли узун отпускарарын эркинликлерин къабыл кёргенди, аны юсюнден бегимге къол салганды.

-Жыл сайын иш хакъы да сакъланган аллай узун отпус алырга эркинлик педагоглары асламында сакъланады, -дегенди РФ-ни Правительство сессиясында. -Алгын узун отпус жалаанда бир къауумга берилгенди.Энди уа анга билим беруу организациланы педагогларыны бла башчыларыны къуллукларыны номенклатурасына кере ише алынган устаза эркинди.

Ёксюз эмда къыяулу сабиле бла ишленген барысындан да кеп солуркыдула-56 кюн. Исполволаны шко-

лунда дерсле бергенле да аллай бир заманлы турлукъдула ишге чыкмай. Къалганла уа, школаны штатларын да болгъанла, ол санда библиотекачыла, методистле бла психологча, быйык бла чекленип къалыдыла.

Педагогла болмай ишленгенле уа ол бегимни хайырларырга тошерик туюлдою. Алайды да, къалауурла, аш хазырлауучула 30 кюн солуркыдула, юйлеринде андан да кеп турурга сыйсе уа, хакъ тёлемеген отпус алырга боллукъдула.

Сабий лагерге путёвканы хакъы тюрленмегенди

Быйыл жайда саулукуну кючлендириуню учуредениялада 8 миллиондан артыкъ сабий солуркыду. Аны юсюнден баш кюн Дмитрий Медведев билдиргенди.

-МЧС, Роспотребнадзор, башха ведомствода да хазырлануу ишлерин жууукъ заманда тамамларга керекди, - деп бюорганды Правительство.

башчысы. Медведев айтханга кере, быйыл сабилени солуларына бытырдан эсе кеп ахча бёлюнгенди.

Вице-премьер Ольга Голодец а сабий лагерге путевканы багъасы да артыкъ бек тюрленгенди - 17 минг 800 сомду (2014 жылда -17 минг 200 сом). Медведев лагергеде солу тап кырауалгъа эмда кюркыуусу болурга кереклисин чертгенди.

-Сез жолда барыуну, солуган кезиуню, аш-азыкны, сууну кесестваларыны, санитар эмда медицина мардаланы сакълауну юсюнден барады, -дегенди Медведев.

Тюбешуле

Экономика ырахатлыкъгъа арбитраж сюглени къыйматлы ишлеулери да себеп боладыла

Тюбешуле КъМР-ни Башчысы Юрий Коков РФ-ни Баш Сюдюню Председателини орунбасары – Экономика даулашлагъа жаны бла сюд коллегияны председатели Олег Свириденко бла тюбешгенди.

Аланы араларында болган ушакъны кезиунюде сюд системаны игилендириуню, экономика даулашлагъа къараганда, бир право амалла хайырланарча этюню, аланы сюдге жетдирмей кетериуню амаллары сюзюлгенди. Эки жаны да сюдлени ишлеринде тюзлюкню жорукълары сакъланырга, биреуге жакъ басыу болмазга кереклисин бир аууздан айтхандыла, ол затланы магъаналыгъа санагъандыла.

Ол кюн окуна Юрий Коков бла Олег Свириденко КъМР-ни Арбитраж сюдюню коллективин жангы башчылары бла – алгын КъМР-ни Баш Сюдюню Председателини орунбасарыны къуллукъунда ишлеген Заур Кодзоковы бла –шагырей этгенди.

Ол анга уллу ышаныулукъ этилгени ючюн жорек ыразылыгын билдиргенди эмда кишини сокъурандырмаз ючюн, къолундан келгени аямазлыгын айтханды. Юрий Коков КъМР-ни Арбитраж сюдюню алгынны председатели Любовь Шапкинагъа республиканы сюд системасын айнытууга уллу къыйын салганы эмда кеп жылланы бет жарыкы ишленгени ючюн ыспас этгенди эмда КъМР-ни Сыйлы грамотасын бергенди.

Олег Свириденко.

Тюбешуле КъМР-ни Баш Сюдюню Председатели Юрий Маиров, КъМР-де Сюд Департаментни Управлениясыны таматасы Мухамед Огузов, КъМР-ни прокурору Олег Жариков да кыатышхандыла.

Заур Кодзоков.

КъМР-ни Башчысы белгиле жырчы Дмитрий Маликовну «Музыканы дерслери» программасына бийик багъа бергенди

Тюбешуле Юрий Коков Правительство юйюнде Россейни халкъ артисти Дмитрий Маликов бла тюбешгенди. Ол Нальчикге кесини «Макъамны дерслери» деген социально-билим беруу жандаурулукъ проектини чеклеринде келгенди. Къабарты-Малкъарны Башчысы белгиле жырчыны эм композиторну автор проектине бийик багъа бергенди. Ол жашауда бардырылса, сабилени культурагъа юреширлен кюзгъаргъа, музыкадан билим берууну даражасын кетюрюрге, чыгъармачылыкъгъа кёлленди-

рирге болушургуун чертгенди. Проект кырауалганы берги уа кыралны тюрлю-тюрлю регионларында анга 50 мингден аслам сабий кыатышханды. Мингден асламы уа белгиле жырчы бла, бир сахнагъа чыгып, роланы согъаргъа неда аны биресине жырларгъа онг тапхандыла.

Нальчикде Дмитрий Маликов Искусстволаны Шимал-Кавказ къырал институтуну культура эм искусство колледжини окуучуларына эм устазларына музыкадан дерс бергенди. Ол артисти автор проектине чеклеринде

жюзюнню мастер-классы болганды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительство сессиясында.

Эл мюлк

Фермерле субсидия алырга умтулдула

Къабарты -Малкъарны Эл мюлк министрствосуну пресс- службасындан билдиргенлерине кере, малчылык бла кюреширге сюйген фермерлеге къырал программаланы чеклеринде субсидия беруу жаны бла конкур комиссия ишин башлаганды. Бююнлюкте анга грант алырга сюйгенлерин билдирип 452 заявлени берилгенди. Аладан 103 адам «2015-2017 жыллада Къабарты-Малкъарда юйорлери бла эл мюлк ферма кырауалгъа» эм 349 адам а «2015-2017 жыллада Къабарты -Малкъарда жангы ферма кырауалгъа болушлукъ этиу» деген программаланы чеклеринде кыатышдыла.

18-чи - 20-чы майда комиссия, заявканы тинтип, анга кере эришиуге кыатышырыкъланы белгилерикди. Аланы атларын Къабарты-Малкъарны Правительство порталында эл мюлк адалгъан бетде окурга боллукъду: www.pravitelstvo.kbr.ru

Конкурс комиссияны келечилери грант алырга сюйген предприниматели болуу бла толу шагырей этер ючюн мюлкюнд да жокарлыккъдыла. Алай адамны хазыр бизнес- планы да болурга тийишлиди. Конкурсну ахырында кыралдан болушлукъ этилликлени атлары Интернетде башында сагъынылган адресде басмаланырыкъды.

Грант берилген адам, жорукъланы бузмай, ахчаны тийишли хайырланар ючюн, КъМР-ни Эл мюлк министрствосу аны бла келишим кырауалганды.

МАГОМЕДЛАНЫ Сюлемен.

ПАРЛАМЕНТ

Бюджетге 9,3 миллион сом къайтарылганды

КъМР-ни Парламентинде бардырылган жамауат тынгылауда Борчлу халда медицина страхованияны жер-жерли фондуну 2014 жылда бюджетти къалай толтурулганы сюзюлгенди. Кенгеш Бюджет, налога эм финансла жаны бла комитетни башламчылыгы бла кырауалганды. Анга жууаплы ведомстволаны келечилери бла бирге саулуку сакълау учуредиялары таматары да чакъырылгандыла.

Бюджет къалай толтурулганы юсюнден баш докладны фондуну таматасы Ирина Мишкова этгенди. Ол келтирген шартлага кере, аны фйддалары 6,7 миллиард сомдан аслам болгандыла. Прогноз кёрюмдюле 100 процентге толтурулгандыла. Къоранчла уа 6,6 миллиард сомга жетгенди. «Алай бла бюджет профицит бла толтурулганды», - дегенди докладчы.

Аны айтханына кере, контроль-тинтиу ишледен сора фондха 9,3 миллион сом артха къайтарылганды. Бу ахчаны саулуку сакълау учуредияла белгиленмеген жумушлагъа къоратхан эдиле. Андан сора да, былтыр медицина жумушла тийишли даражада толтурулмагъанлары

бла байламлы учуредиялагъа миллион сомдан асламга тазир сынынганды. 1,2 миллион сом а тийишли болмаган учуредиялагъа берилген тохтадырылып, артха къайтарылганды.

Ирина Мишкова бюджетле аралы трансфертле къалай кырауалганыларын да билдиргенди. Къоранчланы юслеринден айтханда уа, ахча айлык хакъны тёлуге, саулуку сакълау системада модернизацияны программасын жашауда бардырууга, элгеге кечюп, анда ише тохташхан медиклеге бир кере тёлөннген пособиягъа эм башха жумушлагъа берилгенди.

КъМР-ни Контроль-эспелеучю палатасыны башчысы Ирина Марьяш докладчында фондуну бюджетти бузукъсуз толтурулганын чертгенди. Жыйылуда дагыда саулуку сакълау министрни орунбасары Аслан Кауфов, 1-чи номерли клиникалы больницаны эмда 1-чи номерли поликлиниканы баш врачлары Анатолий Гергов эм Аулит Каскулова да сёлешгенди.

Тынгылауда айтылганы эсге алынып, КъМР-ни Парламентине, Правительствогъа эмда Борчлу халда медицина страхованияны фондуну тийишли эсгертиуге этилгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Актыл

Файдаларын жашыргъанладан мандатла сыйырылкъдыла

Кырал Думаны бла регион законодательный жыйылыулары депутатлары эмда Федерация Советни членлери араларында файдалары бла кыранчаларыны юслеринден декларациялары заманында бермегенле болсала, аладан мандатла сыйырыргъа керекди деп, «Единая Россия» алай башламчылык этгенди эмда аны юсюнден законопроектни төбengi палатаны кыраууна бергенди. Аны авторлары партианы Думада фракциясыны членлери: Кырал Думаны вице-спикери, «Единая Россия» генеральный советни секретари Сергей Неверову эмда төбengi палатаны кюркүсузүлүк жаны бла комитетини башчысы Ирина Яроваяды, деп билдиреди KAVARDIN-BALKAR.ER.RU

Журналистлени законопроект бла шагъырай эте, Сергей Неверов шендуюго законнга кере, Кырал Думаны эмда регион парламентлени депутатлары, Федерация Советни членлери эмда акыбалык болмагъан сабиллери файдаларыны бла кыранчаларыны юслеринден шартланы (озган жылгъа) 1-чи апрельге дери берирге керек болгъанларын, алай бермегенлери

неда тохташдыргъан болжаллагъа бузукълук этгенлери ючюн жууапга тартылмагъанларын эсге салганды. Единосланы башламчылыклары ол кемчиликни кетереди эмда декларацияны берирге борчул этеди, жууаплыкны да тохташдырады – полномочияларын болжалдан алгъа сыйырыргъа.

– Депутатла халкъны кез туурасында болгъан кырауудула, ишлери жамаутны сейирлерин кыоруула бла байламдыла. Ол себепден коррупциягъа кырауу излемлени толтурургъа борчулду, – дегенди Неверов.

Ирина Яровая уа декларациялары болмагъанладан мандатла сыйырыну юсюнден башламчылык жаз башы сессияны ахырына дери кыбыл этилирге болугун эсгергенди. Даражалы экспертле да ол нивети тюзге санайдыла, закон политикада предпринимательлик жутукълук тыйгъыч саллыкды, дейдиле. Алай оюм этгенни политолог, Экономиканы бийик школуна илмутиуну университетини профессору Олег Матвейчев да айтханды. Ол аны парламентарийлени ишлеринде ачыкълукны жалчытууну «хирургия амалына» эмда бизнеслерин бла айырычуланы

наказларын толтурууну арасын бёлююно хайырлы механизмине санагъанды.

– Жамаут ишни баш жоругъу – ачыкълукды. Аны себепли сенаторла бла депутатла ма анга таяныргъа эмда не предпринимательлики не парламентарийлини сайлагъа керекдиле, – дегенди ол.

Социальный-экономика эмда политика тинтилуни институтуну фондуну директоруну орунбасары Александр Пожалов единосланы башламчылыклары парламентлени ишлерин бютюн туура этерикди эмда законла чыгарыуда бузукълуклары болдурмазгъа болушуркду, деп оюмлайды.

– Депутатла ишлеген жерлеринде асыры кеп ача аладыла деп, аланы полномочияларын сыйырыну юсюнден бармайды сёз. Файдаларыны юслеринден шартла бузукълуклары ачыкълар ючюн керекдиле. Андан сора да, айырычула, жамаут да парламентте ишлегени, оючу куулукну алып тургъан адамны файдаларын билирге эркиндиле, – дегенди эксперт.

Пожалов оюм этгенден, единосланы законопроектлери кыралны башчыларыны эмда «Единая Россияны» коррупциягъа

кырауу алгъынны оноуларына кыйматлы кыошумчулукду. «Россейде коррупциягъа кырауу юрешни амалларында бири – уллу куулукларыны алып тургъан, халкъны кез туурасында болгъан адамланы, битеу кырал эм муниципал кыралдыла ишлегени файдаларыны, бек уллу кыранчаларыны бла ырыскыларыны юслеринден шартланы ачыкъларду. Ол себепден аны излеуно кыатыландыргъа керекди», – дегенди политолог.

Законопроект «Единая Россия» 2014-2015 жылда декларация беруу кылай баргъанын тингенден сора жарашдыргъанды. Сенаторла эмда федерал регион депутатла да финанс отчетларынын 1-чи апрельге дери берирге керек эдиле. Алай РФ-ни регионларыны барысында да битеу партиядан 200 депутат декларацияларын беруно болжалларын озгандыла. Алай ишлеге адеп-кылык жаны бла да тийишли багъа берирге керекди, деп оюмлайды «Единая Россияда». Единосланы башлама да алай башламчылык этерле деп сакълайдыла, нек дегенде ол проблема законла чыгарыуу органлада келечилери болгъан битеу партиядан да бардыла.

Касболат ДЗАМИХОВ:

Шендуюго Россей патчахны заманында этилген кыужур ишле ючюн жууаплы тыйюлгю

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Алай сёз тарыхны юсюнден баргъанда, хар миллетте да тенг онг берилрге керекди. Бирлеге аны терен тинтирге кыоюп, башхаланыкын а болмагъанча этерге ахыра жарарык тыйюлдо.

– Биз бушуу дейбиз. Алай сёз кыалла шартланы юслеринден барады?

– Былайда тарихле келтирейим. Сёз ючюн, Восток Черкесияда (Кыбартыда) Кавказ урушка дери 350-380 минг адам жашагъанды. Алай 1830 жылда уа генералла Россейни патчахына жазгъан документледе Кыбартыда 33 минг адам кыалганды дейдиле. Ала халкъны саны он кереге азайгъанын кеслери белгилейдиле.

Сёз ючюн, Запад Черкесияда уа 1,5 миллион адам жашагъанды. Кавказ уруш бошальгъа анда 40 минг кыалганды. Мен бу тарихлени анстан угъай, документлеге таянып айтама.

Андан сора да, адамланы терели ишлери бла юреширге онгары болмай кыалады: жерлеринде аскер кыала, чек ызла кыурагъандыла. Жерчилик, малчылык бла юрешалмай, жашуу халла да тюрленедиле. Ма бу затла шагъатдыла кавказ халкъла, ол санда адыла, сынагъан кыйынлыккъа.

Халкъ зор бла Осман империягъа кечюрюлгени уа урушдан да уллу бушуу болгъанды. Ол замандагы Тюрке бизни артык ыразылыккъа сакъламагъандыла. Кавказылагъа кыралны чеклеринде – муслиман эм христиан дунияланы арасында тохтаргъа эркин этгендиле.

– Арт жылда адылагъа зорлук (геноцид) этилгени жакъларгъа кереклисини юсюнден кеп айтыргъа...

– 1992 жылда Кыбарты-Малкъарны Баш Совети «Об осуждении геноцида адыгов, черкесов в годы Русско-Кавказской войны» деген бегимни кыбыл кёргенди. Ана советни башчысы Хачим Кармоков кыол салгъан эди.

башлагъандыла, ол заманда Осман империя халкълары кечюрюу жаны бла уллу программаны толтургъанды. Кавказ урушуну ала ол кыужур ишлени арасында башхалыгъа а жалаңда 30 жылгъа жетеди. Бюгюнлюкде уа правону кыоруулачула, политологла адылагъа геноцид этилгени асыры кеп жыл озганды, аны кыбыл кёрууден магъана боллук тыйюлдо, деп кыондыла.

Мен тарыхчыма, жашаууу илмугъа бергенме. Аны бла бирге уа кеп жылланы Черкесилени халкъла аралы ассоциациясына башчылык этип тургъанма. Кавказ урушуну итогларына жангыдан кыаргъа, халкъ тас этген жерлени, мюлкю арта кыайтарыргъа керекди деп, жамаут бир кере да суюлмегенди. Биз жалаңда адеп-кылык, адамлык жорукъланы юслеринден айтабыз.

Хар миллет да кесини тарыхын билирге борчулду. Алай, башында айтханымча, бир бирни кёрюп болмаугъа чакыргъан терс хапарланы жаймазгъа керекди. Адыла, кырачай-малкъарлыла да тарыхларында бек ачылу, койсоз, бушуулу ишни сынагъандыла – кечюрюлюкюно. Аны унутургъа жарамайды, ол бизни халкъланы бютюнда жууукълашдырады.

– Кавказ уруша аталып, Интернетте кеп тюрлю статьяла басмаланадыла. Алай аладан бирлерин окъусанг, уруш болмагъанды, адамла Тюрке кеслери кетгендиле деп, адыг жаш тёлуюн чамландырадыла. Башхалары уа шендуюго кыралыбызгъа кырауулуудула. Ёсюп келген тёлуюн аладан кыала сакъларгъа боллуккъу, жаш адамлагъа не айтырык эдигиз?

– Шендуюго Россей Федерация патчахны заманында этилген кыужур ишле ючюн жууаплы тыйюлдо. Адыланы бла Россейни араларында байламлыккъа 16-чы ёмюрге окъуна кыуралып башлагъандыла.

Ол кезюуден бюгюннге дери кеп тюрленген болгъандыла. Аз санлы миллетле совет властыны кезююнде бютюнда айныгъандыла. Хар халкъны да кесини профессионал илмусу, искусствосу, театры, университетлери кыуралып башлагъандыла.

Кертиди, Интернетте кеп тюрлю зат барды, алай анда да Кавказ урушун, андан сора болгъан ишлени юслеринден тюз шартлары бла статьяла аз тыйюлдо. Халкъны тарыхын терен билирге суюнленге китапла, документле басмалангандыла. Дагъыда «Адыг (Черкес) энциклопедия» бла да хайырланып, билим алыргъа боллуккъу.

Жаш адамларыбыздан а окъугъуз, билим алыгъыз, сайлагъан ишигизде профессионалла болугъуз, деп тилерик эдим. Нальчикдеми, Лондондамы, Москвадамы болсун, адам кесини миллет адет-тёрелерине, ата-бабаларыбыз ёмюрледен бери сакълан келген жорукъларгъа кере жашаса, саулай миллетни юсюнден да анга кере оюм этилликди. Мени бу уллу шахарда ким танийды, манга ким жукъ айтырыккъы деп, осал ишле этгенни миллетни юсюнден да анга кере сакълан тёрекдиле. Аны ючюн а бетигизни тас этмегиз, сиз халкъны келечиси болгъаныгъызын унутмагъыз, дерик эдим.

Кертисин айтханда, ёсюп келген тёлую фахмулду, игиди, тириди. Алай шендуюго дунияда, глобализацияны кезююнде жашуу этген тынч тыйюлдо. Аны ючюн а оюмларгъа, не иште да тюз сайлау этерге юйренирге керекди.

Ушакъны ТИКАЛАНЫ Фатима бардыргъанды.

Черкесли атыла таулада. Суратны Вируц-Ковалевский Альфред ишлегенди. 1885 ж.

Сёзге, 21-чи май Эсгеруно кюнюча, ол документге кере тохташдыргъанды. Бу бушуулу кюн адыг диаспора болгъан битеу кыраллада да белгилениди, мен алагъа кесим да кеп кере кыатышанма. Ол кюн бир тюрлю радикал чакъырыула этилмейдиле, кыужур сёзле айтылмайдыла, бир адам да терленмейди.

«Геноцид» деген ангъламаны уа полякы юрист Лемке кийиргенди. Ол кеси да арман халкъгъа Тюрке этилген зорлукну тинтиу бла юрешгенди. Саулай халкъны журтундан кечюрююно ол адамсызлыкны шартларына санагъанды.

1948 жылда ООН кыурагъанда геноцидни кёрюнгендиле. Алай, мен билгенден, ала толусунлай жашауда бардырмагъандыла. Жалаңда Руандада бир тайпа башхасын кыргъанын эмда Камбоджада Пол Пот юч миллионнга дери халкъны жокъ этгенни саналгъандыла геноцидде. Алыгъаракълада арман халкъ Тюркден зор бла кёрюнгенлиги 100 жыл озгъанына аталып, бушуу ишле болгъандыла. Алагъа кырал кыулуккъула, ол санда Россейни Президенти да, кыатышхан эдиле. Ала барысы да ол кыйынлыкны унутургъа жарамгъаныны, андан дерсле алыргъа кереклисини юсюнден айтхандыла.

Арманлыла Тюркден 1895 жылда кысталып

ДЕРСЛЕ БАРДЫРЫУ

Жаш тёлуюн музыкагъа, культурагъа сейирин кыозгъай

Белгили жырчы эмда композитор, Россейни халкъ артисти Дмитрий Маликовну Искусстволаны Шимал-Кавказ кырал институтуну культура эм искусстволу колледжинде дерсле бардыргъанды. Аны аллында уа КъМР-ни культура министри Мухадин Кумахов музыкадан билим беруу жаны бла бек аламант проект эмда аны чеклеринде бизни республиканы да жокъларгъаны ючюн ыразылыгъын билдиргенди.

Дмитрий Маликов а «Музыкадан дерсле» деген проектти бла Россейни уллу шахарларыны аспламнда болгъанын, сабийле бла тюбешилеринде ала музыканы суйгенлерине, алагъа ол жашауларында жарагъанына кыууанганын билдиргенди. Жырчы айтханга кере, бизде ол жююнчю тюбешилер бардырады. Проект кыурагъанлы эки жыл бла жарым болады. Тюбешилерин «Кыралыгъач» деген увертюрасы бла башлайды. «Бу чыгармам сабийлени жаз башыны сейирлик жомакълы дуниясына тюшондорюрге болушады», – дегенди.

Белгили композитор эм жырчы «Мадриде бир кече» деген композициясын жаш дауурбасчы Кантемир Нашапову бла

бирге сокъгъанды. Репетиция жалаңда бир кере болгъанына да кырамай, бизни жерлешибиз анга салгъан борчну айыпсыз тамамлагъанды. «Музыкадан дерслени» мураты – сабийле атлары айтылган белгили артистле бла бирге сахнагъа чыкъларында, уялмазча, буюкмазча этиюдо», – дегенди Дмитрий Юрьевич.

Ол музыка адамны саулугъуна да бек жарагъанын чертгенди. Пьесаларында бирине ол кызыны атын атагъанды – «Стефания». «Анга онбеш жыл болады. Бир жол ол, ауруп, мудахчыккъа да болуп жата эди. Мен а анга кырап бу макъамны жазгъанма. Аны битеу сабийлеге, ала саулукулду болурларын суююп, жоралайма», – деп музыкант ол чыгармасын сокъгъанды.

Сабий хор а аны «Тугъан кюнюнг бла алгъышлайма, анам» деген жырнын жырлагъанды, пианинону артына уа автор кеси олтургъанды. Эки кызычыккъа бирге Н.А.Римский-Корсаковну «Полёт шмеля» чыгармасын сокъгъандан сора уа былай айтханды: «Билемизиз, бу чыгарманы хар жерде да ойнаргъа базынмайдыла, нальчикчи сабийле уа угъай демегендиле, мен анга бек ыразы болгъанма».

Тюбешуно кезююнде Дми-

трий Маликов кесини юсюнден да кеп сейирлик хапар айтханды. «Гитчелигимде мен пианино артында олтургуп турургъа артык бек суймегенме. Атам а, билесиз, ол да культурада белгили адамды, гастрольлагъа кетип башласа, инструментни юсюне бек бауун салыуучу эди. «Мынга кыра да, эсинде тут, музыкадан дерслеринги кыойма», – деп. Ол кетгенлей а, мен аны букъдурган эте эдим.

Бир кюн а ол бел бауу болмагъанын эслейди. Ма ол заманда керти да сыртым иги да ачыгъан эди. Андан сора не амалым бар эди, тенглерим футбол, хоккей ойнагъанларында, мен а юйде. Кесим а хоккейни бек суйгенме, командада ойнагъан да этгенме, ким биледи, мен хоккейист болсам эди, бизни команда канадчылагъа хорлатмаз эди», – деп кюледди.

Сыйлы кыонаккъ, композиторлукъдан, жырлагъандан сора да, бизнес бла юрешгенин, «Тынч кечели болугъуз, сабийле!» деген беруно бардыргъанын да билдиргенди. Аны макъамын согууп да эшитиргенди, Степашкадан бла Филиадан да салам айтханды. Сахнада уллу экранда аланы да кёрюзгенди.

Жырчы бизни республикагъа Север Осетия-Аланидан келген-

ди, мындан Ставрополь крайгъа, Кырачай-Черкесге барлыккъы. «Музыканы дерслери» проект ахырына жете келеди. Болсада ол кесини жарыкъландырыуу хар кыоюргъа айтмайды. Жууук заманда жангы проекттин туура этерикди. Ала уа мастер-классла угъай, театр оюнла боллуккъа ушайдыла.

Аны себепли дерслерине келгенде ол «Сау кыалыгъыз, келир тюбешилеге дери!» – деп бошдан айтмагъанды. Сора «Тамблагъа дери!» деген белгили жырнын жырлагъанды, ол кезюуде уа залда олтургъан сабийле, ортагъа чыгып, тепсегендиле.

Хар дерсинде да Дмитрий Маликов «Газпромбанкны» атындан саугъала береди. Дагъыда лотерея ойналады. Анда уа насыбы тутханга музыкалы инструмент жетеди. Бизде уа жетижилыккъ кызычыккъ Салима кытханды.

Дмитрий Маликов журналистлени сорууларына да жууапла бергенди. Ол бизни сабийлени фахмулукъларына кыууанганын, Нальчикте эрте да бир келгенин, мында кеп зат тюрленгенин, таулу хычинлени да бек жаратханын айтханды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Суратны автор алгъанды.

ТЁРЕЛЕ

Ал сатырда атларгъа таукелдиле

Бахсан районну Атажукно элини 3-чю номерли орта школунда «Салют, пионерия!» деген байрам бардырылганды. Аны чеклеринде жарык линейка, пионер отрядланы маршлары, от тиргизуу эмда башха тёрели ишле тамамлангандыла.

Байрам Совет Союзу кезююнде, пионер кымылдау жашнагъан заманындача этгенди. Кызыл галстукла кыскан, тюз сатырлада суюлген школчула, алгъынны лозунглары кыайтарып, дауурбаслада ойнап, жырла айтып, пионер биригуу тас болмагъанын кёрюзгендиле.

Ол кюн биринчи классха баргъан 40 сабийни «Солнышко» деген биригууге алгъандыла.

4-чю классха баргъан 21 окъуучу уа пионерлени санына кыошулганды. Ючюлгалсту-

кланы кысаргъа, значокла саугъаларгъа билим беруно ветеранларгъа: Бахсан району

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

Кыайгырыу

Специалистле эллилеге кеслери келгендиле

Тёбен Куркужин элге кеп болмай мобильный медицина комплекси специалистлери баргъандыла. Саулуукъларына кыратыргъа келген эллилеге – битеу да 50 адамгъа – терапевт, окулист, эндокринолог эм башха врачла кыарагъандыла. Медикле 500-ден аспам анализ, тинтиу этгендиле. Комплекс УЗИ-диагностика, жюрекни тинтген аппаратла, маммограф, тюрлю тюрлю оборудование бла да жалчытылыпды.

Былай байрамла Бахсан районну бирси школларында да этгендиле. Ол кюн муниципалитетде пионерге 700 окъуучу алынганды.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

Бизни корр.

Акция

Закийни бизге бютюнда бек жууукълашдыргъан документле

Бу кюнде **Чегем шахарда Кюлийланы Къайсынны мемориал юй-музейинде Уллу Хорламны 70-жылдыгына аталгъан «Ночь музеев» деген халкъла аралы акция бардырылганды. Аны чегинде келген кнонакъланы закийни уруш жылдада жазган назмулары, фронтдан жиберген писмоларын, аскерчи шубълары бла тюшген суратларын эм ол кезиуну назмуларыны тематикаларына кере сабийле ишлеген суратланы керюр онглары болганды.**

Уллу Ата журт урушун жылларында Къайсынны назмулары келле излгенди. «Сын отчества» деген газетни бетлеринде басмаланган бхтем, патриотлукъга чакырган тизгинлерин солдат, бир кере окъуп кыймай, келден окъуна юйренгенди. Поэт Яков Козловский кенг аудиторияны аллына чыгып, селешулеринден биринде былай айтханды: «1943 жылда Къулий улу белгили постлерибизден бирине саналганды. Аны аты, чыгъармаларыны орусчага кечюрмелери да фронтдада эшитилгенди тургандыла. Къайсынны бек-бек сыйгенди.»

Къазауат жылдада аскерчилерибизни ётюрлюкери да назмуну поэзиясында толусунлай ачыкланганды. Ол жылда аны фахмусу, бютюнда бек къаруу алып, жангы кюч бла эшитилгенди. Милет комиссияланы бюросуну адабият кенгешчиси Аркадий Деев 1942 жылда Отарланы Керимге былай жазганды: «Мен Къайсын оюн алай къуунама. Ол ичи да ёсенди. Аны чыгъармалары, гара сууча, тазадыла, хар сезюнде ангылашынган сезимле уа, къаа оюлгъанча, къаруулула.»

Кермючдеги писмоладан тизгинли окъуй, аны сермешлеге къатышханы, анда алгъан жараларыны, фронтчу жёнгерлерни юсюнден хапарлы боласа. Алай былан барысын да бирикдирген а Уллу Хорламны келлигине жарык ийнаныуду. Жарыгъа, Къайсынны ол жылдада жазылган къагытларыны кёбюсю сакъланганды. Биз мында керген кыйматлы экзепларла уа, сезюс, багъалы кюл жазмаладыла.

Проектни «Письма военных лет» деген бёлюмюнде къараучуланы 1946 жылда Алим Кешоковну Орта Азияга жазган къагытын керюр онглары болганды. Анда былай айтылады: «Фронт жашаубизну юсюнден эсгерилерибиз бла жашайма. Биз бир плащ-палатканы тюбюнде кылган сууукъ кечёбиз болунаманга аламан керюнеди. Къатымда болмагъанынга бек мудахланама...». Къабартылы къарындашы эсгерген кезиу бир къауум жыл озгъандан сора Къулийланы Къайсынны «Алим Кешокова. Больницадан письмо» деген назмусунда тапханды жерин.

«Войной опалённые...» бёлюмюнде уа фотоаппарат бла алынган суратланы керёбиз. Аладан бирин Алим Кешоков тюшюргенди. Аны бирси жанында уа бу тизгинли окъуйбуз: «Багъалы Къайсыннга Кырымны жигитлеча къоруулагъаныбызны белгисине эмда мында сен кергюзген батрылкыга хурмет эте. Маруся Зевакина». Закийни кюлу бла уа ол тизгинли тюбюнде: «Иду через Сиваш», - деп къошу-

луду. Поэт фронтчу жёнгерлери бла тюшгенлерини биринде уа былай белгилениди: «Сивашдан ётгенден сора. Сивашны баш лозунгу: бюгон ашп тауусур ашынгы тамблагъа кыйма!»

Мында биз акылманни жёнгерлерни жашау эм чыгъармачылыкъ жоллары бла толу шагъарейленебиз. Аланы санында уа, белгилесича, Николай Тихонов, Борис Пастернак, Константин Симонов, Дмитрий Кедрин, Мустаф Карим, Расул Гамзатов, Давид Кулытин, жерлешлерибиз Али Шогенцуков, Отарланы Керим, Алим Кешоков эм кеп башха атлары айтылган адамла болгандыла. 1941-1945 жылдада алынган суратла, китапла, писмола, пластинкала къараучуланы постлерибизни чыгъармачылыкъ дунияларына эмда Уллу Ата журт урушун адабият - документли байлыгыны магъаналыгына тюшюрюрге болушадыла.

Проектни «Рисуют дети» деген кесегинде уа Нальчик шахарны экинчи номерли лицейини окъучуларыны Къулий улу бу темага жоралап жазгъанларына кере ишлеген суратларын кергенбиз. Былайда аланы устазлары Наталья Федотова Къайсын Шуваевични эм башха жерлешлерибизни чыгъармачылыкъларына окъучуларыны эслерин дайым да бурганлай, аланы бу жаны бла сейирлерин къозгъагъанлай турганын энчи белгилерге суюме.

Жаууну тохтамай жатууларына да къарамай, музейге ол кюн кеп адам жыйылганын да айттайык. Тюбешу сагъат терте башланып, кече сагъат онбирге дери барганды. Култура араны Чегем шахарны администрациясыны, къарачай-малкъар жаш тюлюню айнууна себеплик этген «Элбрусойд» жамуат фондуну келечилери, ююнчю номерли орта билим берген шюкюлу бла башда сагъыналган лицейни устазлары бла окъучулары да жокалагъандыла. Къулийланы тукум таматалары уа Къайсынны юйюнде издатель Мария Котлярова бла постесса Ахматланы Любагъа жарык тюбегенди.

Суратчы кызы Светлана Кузнецова уа кермючге битеу юйорюн да жыйыл келгенди. Ол кеси да поэте аталган «Я жил на этой земле...» деген энчи кермючюн жазырганды. Юй-музейни болушлугу бла проект 26-чы майда Грозныйде А. Кадиров аты галереяда кергюзюлюкю.

Ахырында жыйылганла барысы да, бир ауздан Къулийланы Къайсынны юй-музейинде бардырылгъан «Ночь музеев» акцияны жуууун, жарык халда озгъанын белгилеп, бу огурулу тере мындан арысында да маданият жашауубузда жерин тапханлай турлугуна ышанганларын чертип айтхандыла.

КЪАЛАБЕКЛАНЫ Нажабат. Сурат автору.

Тинтиуле

Черекледе хал къоркъуусузду

МЧС-ни КъМР-де бёлюмюню, Гидрометцентрини эм Бийик-тау геофизика институтну специалистлери, алгъаракъда вертолёт бла учуп, республиканы тау тийрелеринде болум бла шагъарейленгенди. «Бу иш суула кётюрюлюк келген кезиу къаллай боллугун тинтиу умут бла бардырылганды», - деп билдиргенди МЧС-ни КъМР-де бёлюмюню пресс-службасындан.

Къоркъуулу кезиу республиканы череклеринде апрелден башлап ноябрьге дери болады. Хауа жылына баргъаны бла чыранла эрип тебирейди; сууланы кётюрюлююне жауунла да къошунулукук этеди. Бу кезиуну энтта да бир къоркъуу - ырхыла бла эмда жер кёчюу бла байламды. Специалистле Бахсан, Черек, Бызын эм Чегем тарлада болгандыла. Ол

тиреледе къарны къалынылгын да эсеплегенди. Аны хайыры бла бу кезиуде къаллай бир суу боллугун тергерге боллукъду. Чыранланы къатында келлеге да энчи эс бурулганды. Ал тергелеге кере, тау тийреледе болган къарны ёлчмени орталык мардадан озмайды. Сагъыналган кёллени толлуугу да къоркъуулу чекте жетмегенди. МЧС-ни Шимал

Кавказда регион арасыны бёлюмюню башчысы Сергей Чечулин айтхана кере, болумун хатасы жокаду, жаламда уллу жауунла жаууп башламасала. Хата бегирекда аладан келирге боллукъду. Къалай-алай болса да, жууукъ кезиуде черекледе къоркъуулу торлениуле боллукъ туююлдюле, деп ышандырады ол.

Бизни корр.

Редакцияны кюнагы

«Къараучуланы къууандырыу, адам деген атны тийишлисича жюрютюу - ма олду манга неден да магъаналы»

Холаманланы Къайсын бизни бюгонню эстрадобызны жарык жулдузларынды бириди. Ол Музыка театры, «Амикс» жыр ансамблы солистиди. Алгъаракълада артист «Урал-моно» халкъла аралы эришюню миллет терелени сакълау номинациясыны энчи саугъасына тийишли болганды. Бусагъатда «Советская молодёжь» газет бардырган республикалы жырчылары хит-парадында аслам заманны биринчи жерни ычындырмагъанлай келеди. Окъучуларыбызны жаш артист бла жууугуракъ шагъарейлендирер умут бла Къайсындан бир къауум соруубузга жууап беририн излегенбиз.

- Сен «Амикс» жыр-тепсеу театры да солистисе. Ансамблде ишинги юсюнден не айтырыкъса?

- Онбеш жылымда тюбешгенме аны башчысы Амир Кулов бла. Ол Нальчик шахарны биринчи номерли интернатнда сабийле да ишлегенди. Мени ары анымы эгечи келтирген эди. «Амиксде» ишибиз барыбызга да ахшы дерсди, сынамыды. Ол дегеним, биз мында кеп сейир адам бла тюбешип, аланы жанындан да уллу болушлукъ, билеклик сезиучюб.

Сора жыр къауумну солистлери, ветеранлагъа, къартлагъа барып, жыллап, тепсеп, кёллери алыргъа кюрешедиле. Мен аны эмда магъаналы жумушларыбыздан бирине санайма. Жыл санлары жетген огурулу абаданланы жарыгъан кезлерин керсем, ишимден бютюн къууанам. Урушка къатышхан, Хорламны келтирген адамларыбыз алай кеп къалмагъандыла, аланы хурметлерин кётюрге билген бизни сыйлы борчубузду.

- «Амикс» коллективи шубълукъну къаты жюрютеди. Биз анга былтыр жыр къауум онжыллыкъ юбилейин белгилегенди да шагъат болганды. Харкюнлюк жашауубузда да ол сезим магъаналы жерни тут болур?

- Кертиси бла да, бизни жыр, тепсеу театрыбызда бир бирибиз бла келишмеулюк ахырысы бла энчилиги неде эди?

- Тюз белгилегенсе, республикада быллай проект алыкыа бир да бардырылмагъанды. Аны чегинде полевый ашхана, санитар медпункт жарашдырылганды эм эрттенликде онбирден башлап ингриликде бешге дери тохтамай уруш жыллыны жырларын айтып турганбыз. Концертте «Амикс» жетмишден артык артисти къатышханды, тамата къауумундан башлап он - онбиржыллыкларына дери.

Аппаларыбыз, ынналарыбыз, ата - аналарыбыз да чыкыгъандыла сахнага. Беш-алты сагъатны ичинде къараучула да алышынганлай тургандыла. Букъдурмай айттайым, арта аладан кеп ырызлыкъ сёз эшитгенбиз. Ол а, ишексиз, къууандырган, кёллендирген да этгенди.

Бизге КъМКЪУ-ну ректору Барасби Карамурзов, «Россия-1» эм университетни телеканаллары да болушандыла. Проектте толусунлай Интернетде да къарарга онг барды.

- Мен билгенге кере, сен жырла да тагъаса. Бу жаны бла фахмун санга аппандан келгенди деп да эшиттенме. Жазгъан чыгъармаларыны сахнада кесингми айтучуса?

- Угай, кесим жырламаучума. Жазгъанларым алай кеп туююлдюле, аланы тенглериме саугъалагъанма да, ала айтадыла. Келлик заманда, ким биледи, барысы да

бирге жыйышдырсам, китап этип да чыгъарырма, алай алыкыа аны юсюнден айтхан эрттерекди.

Хау, атам атысы Жанхот назмула тизип, алагъа макъамла да тагып турганды. Аны жырларыны саны да бек кепдю, аланы эшитгенле бюгон да сейирге къалып хапарлаучудула. Аппамы кюл жазмалары бла дефтерин сакълап турама, бир заманда ол сёзлеге жангы макъамла тагып айтыр муратлыма.

- Кеп болмай Музыка театра К. Листовну «Севастопольский вальс» деген опереттасыны премьерасы болганды. Анда Рахметни ролон ойнагъанса. Къараучула белгилегенге кере, ол сыфатны сен аламан къурагъанса. Башха гезетледен коллегаларым сахнада тирилгинги капитан Джек Воробейге окъуна ушатхандыла.

Мени оюмума кере, окъуу адамга бир заманда да артык болмайды. Институтда, университетте устазларыма бек ырызайма, аланы хайырындан кеп жангы зат билгенме. Сёз ючюн, бюгонлюкде сахнада абызырамай чыгъалгъаным, ноталаны, тональностланы билгеним аланы дерслерини хайырды.

Жырчы, музыкант, табиыгъатдан берилген фахмундан сора да, билимин, окъуун ёсдюргенлей турса, ол аман болмаз дергим келеди.

- Бюгонлюкде бир-бир жырлагъа тынгыласанг, аланы магъаналары ахырысы бла да жокаду, бирде уа ол сёзледен уаллыгын окъуна келеди. Чыгъарманы сахнада жырларыгын алында ол сени цензурандан ётемиди, аны сайлай туруп, биринчиден, эсинги неге бураса?

- Сёзюс, эм алга жырны сёлдерини магъаналарына къарайма, олду бек башы, артада макъамга. Аны бла жамуат арасына чыксам, залда олтургъанланы алларында бетим уялмазга керекеди. Къараучу сахнага ишлемейди, сахна къараучугъа ишлейди. Адам концертте, къайгыларын унутуп, солуп кетерге керекеди. Сора артистни уллу кёллу болурга эркинлиги бармыды? Сахнага чыкыгъанни жуууаплыгы бек уллуду, хар артист да аны ангыларга борчлуду.

Репертуарымы асламысына Мечиланы Кязимни, Къулийланы Къайсынны, Мокъаланы Магометни эм бирси айтхылыкъ постлерибизни назмуларына кере жазылганла киредиле. Эски халк жырларыбызны кёбюсюн кесими фонотекама жыйышдыргъаным да белгилерге суюме. Ала бизни маданият хазнабызны бир уллу кесювдиле.

Бюгонлюкде айтыла келген магъаналы жырланы да жаздырып къоюма. Радиофонду эски биналарында къаллай бир къыйматлы чыгъармаларыбыз бузулуп, сакъланмай калгъандыла. Ала бусагъатда жюрюген форматланы биринде жазылып болса уа, кюнлени биринде керек адам ол жырланы чыгъарып, хайырлары деген акылман барды.

- Санга жашауунда эмда багъалы, кыйматлы неди?

- Сёзюс, жууукъ-ахлуларым. Къараучуланы къууандырыу, адам деген атны тийишлисича жюрютюу - ма олду манга неден да багъалы. Шёндюго заманда келле къошуну даражасын хуржуну кенглигине, машинасыны, юйюню омакылыгына къарап бичедиле. Алай ала жалгъан затладыла. Жашаудан кетгенден сора бизни юсюбюзден хапарлагъан жаламда атыбыз эм ишлерибиз боллукъдула. Къагытбыздагыла бир урталм суу неди бир башха зат бла эс тапдырыр онгубуз бар эсе, нек ыйлыгыбыз да андан, ким чырмайды кёз-кыулакъ болурга, болушлукъ къошуну узатыргъа. Ол затла кесибизден къаладыла.

Сау ёмор чаклыны бир заман озгъанды Мечиланы Кязим «Адамды бизни атыбыз» деген назмусун жазганындан бери. Ол тизгинле бурунгуда дуния жарыгынын кергениликке, харфы харфы бла бюгонлюкте толу келишдиле.

- Жууукъ заманга къаллай муратларын бардыла?

- Сольный концерт къуаргъа эм жанымча сыйген малкъар халкъа кёбюрек аруу, жангы жыр саугъаларга.

Ушакъны **ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат** бардырынды.

УНУТУЛМАЗЛЫКЪ

Къызы атасын тапханды

Батырбекланы Хасанны кызы Тамара Нальчик шахарда политехника техникумда конструктор - модельерге окъуп, ызы бла Москвада институтда бийик билим алады. Кеп жыл Горный районда Дом бытагъа башчылыкъ этип да турганды. Къыркъ бир жыл жетишимли урунган тиширчу юй болумлары бла байламлы кетгенди ишден. Ол битеу жашауунда бир жарык умутну жюрюгинде бёлегенлей турганды: атасы кыйда асыралгъанын билриге...

«Манга жаламда юч ай бола эди атабыз урушка кетгенди, Магометге-алты, Сейитге-тёрт, Любагъа - жыл бла жарым. Тёрт сабийин анабыз Таужан, жаннетли болсун, сакълаалганды. Бизни кёчюргенде, зат алыргъа кыймай, юйюбюзден бир жууурган бла чыгып кетген эдик. Анда уа анабыз сау кече къазахлылагъа учрукъ ийре эди да, ала уа аны ючюн анга жарым хыяр беруичю эдиле. Эки-юч сагъат жукълап, танг аласы бла уа колхозга ишлерге барганды.

Барыбыз да сау къайтханы юсюнден бир зат билмегенбиз жюрюгенибизни бек кыйнай эди. Мен жазып турганма кеп жерге излеу-соруу къагытыла, алай жууап табалмагъанма. Анабыз зат да билмей алышды дуниясын, къарындашларым, эгечим да ёлгенди, кесим къалгъанма. Шёндю уа къыралны башчысы Путини буйругуу бла документле архивледен халкъга баям бол-

Батырбекланы Хасан.

Хасанны кызы Тамара.

гъанда, «Память народа» деген сайтда атам атын жазганлай, хапар чыгып къалды! Ийнамамыс, ол урушдан сау къайтанча керюнгенди манга».

Сайта Батырбекланы Хасан Къызыл Жулдузун ордени документлеге кере, 1943 жылны 10-чу октябринде Шевченко деген элде ротаны командири жаралы болгандан сора таула жаш, ротага башчылыкъны кесине алып, солдатланы чабыулулукъга элтгенди. Сора элни фашистледен толусунлай тазалагъандан сора жау аскерни танкларын да тыйг-

анды. Немислиени контратакаларындан хайыр чыкмагъанды. Бу хорламдан сора алгъанды ол биринчи Къызыл Жулдузун.

Экинчи кере уа тюз аллай белгини 1943 жылны 1-чи декабринде бергенди. Ол жаула болгандан жерге таша барып, аланы къарыусуз-къарыулу жерлерин билди, артаха сау къайтханды, сора бизни аскер чабыулулукъ этгенде, юч фашист да жойганды. Хасан, Сталинград ючюн сермешде жаралы болуп, госпитальда багъылганды. Алай Белоруссияда экинчи кере жаралы болганындан сора анга врачла болушаланмагъандыла эм ол Бе-

биледи, бара - баргъан заманда философия жаны бла преподавательлик иш бла кюреширге да тюшер.

Мени оюмума кере, окъуу адамга бир заманда да артык болмайды. Институтда, университетте устазларыма бек ырызайма, аланы хайырындан кеп жангы зат билгенме. Сёз ючюн, бюгонлюкде сахнада абызырамай чыгъалгъаным, ноталаны, тональностланы билгеним аланы дерслерини хайырды.

Жырчы, музыкант, табиыгъатдан берилген фахмундан сора да, билимин, окъуун ёсдюргенлей турса, ол аман болмаз дергим келеди.

- Бюгонлюкде бир-бир жырлагъа тынгыласанг, аланы магъаналары ахырысы бла да жокаду, бирде уа ол сёзледен уаллыгын окъуна келеди. Чыгъарманы сахнада жырларыгын алында ол сени цензурандан ётемиди, аны сайлай туруп, биринчиден, эсинги неге бураса?

- Сёзюс, эм алга жырны сёлдерини магъаналарына къарайма, олду бек башы, артада макъамга. Аны бла жамуат арасына чыксам, залда олтургъанланы алларында бетим уялмазга керекеди. Къараучу сахнага ишлемейди, сахна къараучугъа ишлейди. Адам концертте, къайгыларын унутуп, солуп кетерге керекеди. Сора артистни уллу кёллу болурга эркинлиги бармыды? Сахнага чыкыгъанни жуууаплыгы бек уллуду, хар артист да аны ангыларга борчлуду.

Репертуарымы асламысына Мечиланы Кязимни, Къулийланы Къайсынны, Мокъаланы Магометни эм бирси айтхылыкъ постлерибизни назмуларына кере жазылганла киредиле. Эски халк жырларыбызны кёбюсюн кесими фонотекама жыйышдыргъаным да белгилерге суюме. Ала бизни маданият хазнабызны бир уллу кесювдиле.

Бюгонлюкде айтыла келген магъаналы жырланы да жаздырып къоюма. Радиофонду эски биналарында къаллай бир къыйматлы чыгъармаларыбыз бузулуп, сакъланмай калгъандыла. Ала бусагъатда жюрюген форматланы биринде жазылып болса уа, кюнлени биринде керек адам ол жырланы чыгъарып, хайырлары деген акылман барды.

- Санга жашауунда эмда багъалы, кыйматлы неди?

- Сёзюс, жууукъ-ахлуларым. Къараучуланы къууандырыу, адам деген атны тийишлисича жюрютюу - ма олду манга неден да багъалы. Шёндюго заманда келле къошуну даражасын хуржуну кенглигине, машинасыны, юйюню омакылыгына къарап бичедиле. Алай ала жалгъан затладыла. Жашаудан кетгенден сора бизни юсюбюзден хапарлагъан жаламда атыбыз эм ишлерибиз боллукъдула. Къагытбыздагыла бир урталм суу неди бир башха зат бла эс тапдырыр онгубуз бар эсе, нек ыйлыгыбыз да андан, ким чырмайды кёз-кыулакъ болурга, болушлукъ къошуну узатыргъа. Ол затла кесибизден къаладыла.

Сау ёмор чаклыны бир заман озгъанды Мечиланы Кязим «Адамды бизни атыбыз» деген назмусун жазганындан бери. Ол тизгинле бурунгуда дуния жарыгынын кергениликке, харфы харфы бла бюгонлюкте толу келишдиле.

- Жууукъ заманга къаллай муратларын бардыла?

- Сольный концерт къуаргъа эм жанымча сыйген малкъар халкъа кёбюрек аруу, жангы жыр саугъаларга.

Ушакъны **ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат** бардырынды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Митинг

Мермер ташда - жигитлени атлары

Майский шахарны паркында афган урушда жоюлган солдатлагы бла офицерлерге эсгертме ачылганды. Аскерчи сураты ишленген мермер ташда тёртеуленни атлары жазылганды: Квартлыкяны Магомет, Андрей Косаченко, Олег Кищенко эм Сергей Козлов.

Эсгертмени ачыгуа аталган митингге ветеранла, район эм жер-жерли администрациялары келечилери, школчула да кытышхандыла, деп билдиргендиге муниципалитетни пресслужбасындан.

- Солдатла бла офицерле ол урушда кеслерини аскер борчларын толтургандыла. Биз барыбыз да аны унутмазга керекбиз. Бу эсгертмени жаш телюню арасында патриотлук сезимни кючлендируу жаны бла да уллу магыанасы барды, - дегенди районну администрациясыны башчысы Александр Кислицын. Ызы бла анга Афганистанда

урушну ветеранларыны КьМР-де арасыны башчысы Цицинов Резуан кеп жамауат башламчылыклагы не жаны бла да себеплик этгени ючюн «Долг и честь» деген сыйлы граждандан бергенди.

Эсгертмени ачхандан сора митингге кытышханды аны аллына гюлле салгандыла. Сабийле уа кыгытанды ишлеген зурнукланы акь шарлагыа кысып, кёкге жибергендиле.

Бизни корр.

ФУТБОЛ

Эрттеден сакъланган хорлам

«Профессионал футбол лиганы» Юг зонасыны «А» кыауумуну 31-чи турунда Нальчикни «Спартак» баш тренерлери Биджиланы Хасанбийни тууган юнюне эрттеден сакъланган хорламны келтиргенди. Аны Новороссийски биринчи жерни алган «Черноморец» командасы бла тубешиюу 2:1 эсеп бла бошлганды.

Бу матч эки командада да бек магыаналы эди. Анда хорлатуу турнир таблицада эндиге дери биринчи жерни алып тургун «Черноморец» баш лигага кёторюлюрге муратын кесерик эди. Спартакчылагы ол алай бек уллу онгла бермей эсе да, алай алчыны кытыхан кыайсы клубха да заууклу керюнеди.

Оюн башлангыч беш минут да озгунчу, угловойладан кьоркюулу болумла чыкыгандыла - кьонакыладан Корнилов кесини командасындан адамны топ бла кыаты уруп ийгенди, аны ызындан аланы келечилерине бизники Каркаевден да жетгенди. Жарсыгуа, алайда нальчикчи Кузнецов да ачыганды, алай ол майданга, башын да кысып, терк кыайтырга кюрегенди.

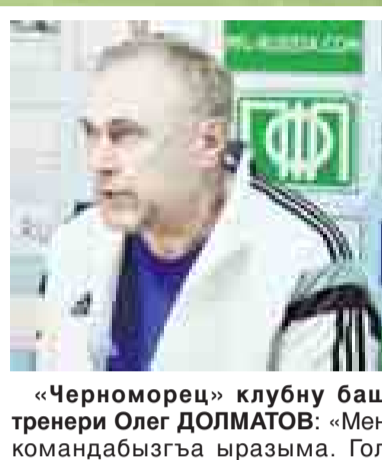
Ал кезиуледе спартакчыла асламысында новороссийскичени чабыууларын тыярга аллангандыла, былайда аланы насырлыгы туханды дерча эди. Арта уа ала топха кеслери да ие болгандыла. Флангда оюну кючлендирип, чабыуулары терк-терк эте, бирси командага кёз ачдырмагандыла.

Ютюнда Хасан Ахриевни белгилерчады. Ол топу кыабакылагы эки кере жетиргенди, алай гол ураламаганды. Алга майданы ортасындан вратарьга дери барганды, алай ол топу тыялганды. Аны ызындан Ахриев, тюз да айткылык Мессидена, штрафной бла флангдан ортага кече келип, топуны бигы кыабакылагы ашырганды, алай аны бир кесек терсирек ийип, кийралмаганды.

Трилиги бла онг флангыбыз да арта калмаганды. Анда Конов бла Кузнецов черноморцелени тынчыклары алганлай, кзуруда сагытханлай тургандыла. 40-чы минутда уа эндиге дери кыалай эсе да керюнмей тургун Амир

Бажев эсленгенди. Ол да кыабак эшикледеге кьоркюулу кезиуу кыураганды, аны тобун вратарь Руденко, кючден тыйып, угловой этгенди.

Болсада чемпион бла ойнаган алай бош тыйолдо. Ала, дагыда эки кере кыабакыларын тыйишлеси ча сакълап, голну ычындырмагандыла, ол угъай, бизни чекге дери да келгендиле. Алга Бороздин жетгенди, ызындан а - Комличенко. Алай ол, топу кыабакыладан тюз да бир ненча сантиметрден ёрге атып ийип, гол урмаганды. Биринчи таймны эсеплерин келтиргенде, «Спартак» кьоруулануу кереклисича иги салмагыны баям эди.

Алай экинчи таймда эки команда да, кьорууланууга алланып, бир бирлерин кыабакыларына ий-мезге кыаты болгандыла. 60-чы такыйкыда Семенов Бажевге пас бергенди, алай «Черноморец» кьоруулауучу капитаныбызны жолун тыйганды.

Эсеп тюрленмегенин кёре, баш тренерле майданга жангы футболчулары ийгендиле. Биринчи голну кыурачула жангыз да ахыр он минутда кёргендиле. Магомед Гугуев, башы бла уруп, топу тюз да кыабакылагы ашырганды. Олсагатай кьонакыла халны тюзтирге ашыкыгандыла. Алга Лусикян топу флангдан вратарьбызны жанына атханды, Шевченко уа аны башы бла (!) жуукьудан кыабакылагы урганды. Баям, бу жол эки командада да футболчула башлары бла ойнарга кючю эдиле.

Матчы ахыры жете келе, бизники тренерлерин, кыурачулары да энтга бир кере кыуандыкы кытуулуп, штрафнойга «атылганды». Алай Корнилов, бек хыны ойнап, анга умутун толтургууга кыоймаганды эм аны ючюн кызыл карточканы алганды.

Аны ызындан спартакчыла хыялыны да хайырлангандыла: кьонакылары эслерин башха затха бёлүр ючюн, футболчуларыбыз жалган «стенка» салгандыла, капитаныбыз а, бир такыйкыны да тас этмей, бир кере кючю бла урганы бла экинчи голну келтиргенди. Алай бла «Черноморец» алчылыкны кьоруулапмаганды.

«Черноморец» клубну баш тренери Олег ДОЛМАТОВ: «Мен командабызга ырамына. Гол ураламагун эсек, кесибизден кыалганды. Сёзсюз, кыабак эшиклене бек кыаты кьорууларга тыйишлиди. Болсада жашлагыа урушуга демеиме, ала кючлерин аймагандыла».

Майданда бу футболчула ойнагандыла: «Спартак-Нальчик»: Ханиев, Дашаев, Кузнецов, (Кишев 80), Каркаев, Дышеков, (Гурфов 71), Конов 3, (Гузь 87), Семенов, (Васильев 82), Алаев, Ахриев, (Гошоков 61), (Крыжевских 85), Бажев, Гугуев.

«Черноморец»: Руденко, Абрамов, Корнилов, Шахов, Пуляев, Кокоев, Кочубей, Лусикян, Бороздин, (Мустафаев 66), Медников, (Шевченко 60), Комличенко, (Бояринцев 66).

Сары карточкача: Семенов 58, Бажев 65, Комличенко 2, Лусикян 49.

Кызыл карточка: Корнилов 90. Баш судьялыкны Смирнов Сергей Юрьевич (Кисловодск) этгенди.

Башха командада былай ойнагандыла:

- Ангушт - Афилис 1:3
- Машук-КМВ - Биолог 2:0
- Динамо-ГТС - Торпедо 4:2
- Таганрог - Витязь 1:3
- МИТОС - Дружба 2:0
- Спартак НЧ - Черноморец 2:1

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Ыразылык

Аны баш мураты - саусузну аягы юсюне салыу

Нальчикде биринчи номерли шахар клиника больницы кардиология бёлюмюнде жатхан кыарындашымы кёре кезиуу кере барганында, бир эллим Холамханлы Фатимат тубейме. Ол а: «Мен билеме сен газетде ишлегенинги, манга бакъган врачха бир бек ыразыма, аны юсюнден бир жазсанг а», - дейди. Ким болганын сорама. Ол а - Чочайланы Аминат. Аны юсюнден жазга-жаза турганлыгыбызга, тилегин толтургууга сёз бердим.

«Баш ием, мен да ауруу-ауруу турабыз, - деп хараплайды Фатимат. - Ол адамымы биринчи кере жюреги тутханда, аны терк болушук берген машина бла Дубкидеги кардиология больницыга элтип жатдырабыз. Анда анга багыш ашырадыла. Болсада кеп турмай аны биягы жюреги ауруп башлайды. Ол кече-кюн да кыйналады.

Сора бизге бу больницада ишлеген Чочайланы Аминатха да бир барып кёргозсезиги эди, дейдиле. Келебиз. Бёлюмню таматасындан тилеп, анга жатарча этебиз. Эки ыйкыкыга жууук заманын ичинде Аминат Юсуповна билген амалларын аймайды. Андан бери беш жыл чаклы болуп келеди, кыйналама деген сёзюн эшитмейме. Доктору айтхан амалларымы, ол жазган дарманламы жарадыла, адаммым эс тапханды».

Ыразылыгымы билдирге, сау бол, доктор, дегге суюме! - деп бошаганды сезюн Холамханлы Фатимат.

Ол мени палатасына да чакырады. Анда уа кеслерине бакъдырып жатхан Фатимат Амшокова, Нила Терентьева, Тамара Рукевич да сёзге кыошуладыла. «Бизни врач бла насыбыбыз тутханды. Аминат Юсуповна ишин да билген, саусузлагыа жапарып сёз да табалгун аллай адамды. Бир мадар жарамасы, тынчаймайды, башхасын излейди. Аягы юсюндогге тургуруга ышануулук береди. Ол не ариу сёзге да, не уллу махтауга да тыйишлиди», - дегенди ала, бир бирлерине ал бермей.

Фатимат кеси да, кыан басымы кёторюлюп ауруганлай, бир башха врачха бармай, тюзюнлей Аминатха келип кыалады. Ол: «Бюгюнден оздурмай, больницага жатарга керексе, аллай кыан басым бла акь юсюнде айлыргыа жарамайды. Инсулт, инфаркт деген ауруула андан чыгадыла», - деп кыаты болады.

-Мен, аны айтханын этип, келип, жатама. Ауруу юсюмден кетип кыалганды деп айталмайма, алай жыл, больницада жатып, бакъдырып чыксам, иги кесекге дери да турама. Газетни юсю бла анга жюрек

Чочайланы Аминатны юсюнден мен аллай сёзлени ары дери да эшитгенме. Кепле экинчи кере да больницага жатарга тыюсе, анга кыайтып келирге ыразы болгандыларын да билеме. Ол врач болуп ишлеген

ли жыйырма жылдан атлаганды. Аллай бир заманын ичинде андан болушук излеп, аллына кепле тубегенди. Кьолундан келип, ол аланы бирине да угъай демегенди. Иш сынауу бай болгун врачны багыуу жоруклары да игидиле.

Анга да кыарамай, Аминат билимин дайым да ёдюргенлей турады. Ол Нальчикде, андан тышнда да кардиология бла байламлы кенгешлеге кыатышмай кыалмайды. Аны багыуу амалы да бирси врачладан аны ючюн энчирекди. Ишинде бек баш жашырынлыгы уа саусузга уллу кёллюк этмеудю.

Башха врачла ишчи сагытарлы бошалып, юйлерине кетип солусала да, ол а ашыкмайды. Эрттенликте, тыюше, ингриликте да саусузлары жатхан палаталага кыайтып, барын да жокълап, дарманларын ичгенлерин, кыалгунларын да соруп, керек болса, эсге да салып, кыан басымды дагыда бир кере ёнчелер, кетип бара уа: «Сау кыалгыты, эшитдигизми буйругуму, тамбола, келгенимлей, кыалай ашагыаныгызыны, дарманны заманында ичгенигизни, кыалганыгызыны да кыаты суарыкыма», - деп, лакьырда да этип кетер.

Мен бёлюмню кесини юсюнден да айтмай болмайма. Анга арт жыйырма жылга жууук заманы медицина илмуланы кандидаты Мадина Хамизова башчылык этеди. Ол тизгинсизликни, жууапсызлыкны бир да унамайды. Аны ючюн болур палаталада тазалык уллууду, саусузлагыа керекли дарманлары алыгы да тыюмейди. Андан сора да, бёлюмде врачла, медсестрала болсунла, кыашлары тыйоп, хыны сёлешип кермезсе.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Суратны автор алганды.

Башламчылык

Тамаша китапла эм иллюстрацияла

22-чи майда Нальчикде «Кавказ» гранд-отельде 17.00 сагыатда «Хорошие руки для любимых книг» деген художник-иллюстраторланы ишлеринден кыуалган кермюч ачылыккыды.

КьМР-ни Художниклерини союзуна башчысы Геннадий Темirkanов бизге билдиргенине кёре, проектни чегинде шахарчыла эм кьонакыла сюйген китапларын биргелерине келтирип, аланы башхалага саугыларга неда алышдырырга онг табаркыдыла. Аны бетлерини ортасына уа белги салып, анда бу чыгарманы энчилигин эмда окуучуну келюне ол не бла жеталлыгын жазарга да тыйишлиди.

Басма издание жангы окуна болмасын, бек башы, аны иеси кертиси бла да муну сюйюп окууганын билдирип, бирсилени да сейирлерин кыозгарча амаллары ачыкылап, дейдиле кермючю кыурагандыла. Акцияга кыатышхандыла закладкалада адабият бла байламлы оюмларын да кысыха айтырга боллукьудула.

Тубешу суратлау искусстволаны А. Л. Ткаченко атлы музейини эм республиканы Художниклерини союзуна башламчылыклары бла бардырылыккыды.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.

КАРАТЕ

Кьошумчулугу ючюн - кыара бел бау

Къазанда кёкусинкай-кан каратеден Россейни чемпионатыла бла биринчилиги бардырылгандыла. Анга кыаралны регионларындан юч жюзден аслам спортчу кыатышханды. Аланы араларында бизни республикадан МВД-ны ишчиси, полицияны подполковниги Мурат Хамизов да болганды.

Абсолютный аурулук категорияда юч тубешиюно жетишми бошاپ, жерлешибиз «доммакыны» алганды. Бу аскер искусство бла кеп жылны кюрегени, биринчи республикада анытыуга этген кьошумчулугу ючюн Кёкусинкай-кан каратеден россейли союзуна башчысы Сергей Якунин анга биринчи дан (кыара бел бау) мастер даражаны бергенди.

КьМР-де МВД-ны пресслужбасы.

Кенделенде намысы-сыйы жюреген, эли жамауат тире дайым да тире кыатышып келген урунууу ветераны **МАЛКЪАРЛАНЫ Токашы жашы Шаухал** ауушханына уллу бушуу этгенибизни билдиребиз эмда аны юйорюне кыайгы сёз беребиз.

Жуууклары, ахлулары.

Газетни келир номери 23-чю майда чыгарыккыды.

УЧРЕДИТЕЛЬ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
БЕШПАЙЛАНЫ Муталип (баш редактору орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
САРАКЪЛАНЫ Асият
ТИКАЛАНЫ Фатима

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору приёмный - 42-63-01.
Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁ.НОМЕРИ:
Жамауат-политика жашуу - 42-67-68, 42-24-02.
Культура - 42-75-82.
Социальный-экономика - 42-66-73, 40-59-18.
Жангылыккыла эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окьучула бла байламлыккыла жюрютюу эм реклама - 42-37-94.
Тилманчла - 47-31-28. Сурат алычу - 42-68-72.
Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла кыагыт жюрютмейди. Кыол жазмалагыа рецензия этилмейди эм ала артка кыайтарылмайдыла.

Газетде басмаланган материалла айтылган оюмла редакцияны оюму бла келишимге боллукьудула. Алада айтылган хар зат ючюн

Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тыйишлиликте материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинак бла жазылган 5-6 бет) кепню алмайды.

Газет Басманы эм асламы информацияны эркинликтерин кьоруулауу жаны бла Къабарты-Малксар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер — 0066. Индекс - 51532

Газетни басмагыа КьМР-ни Басма эмда асламы коммуникацияла жаны бла кырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООУ-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени ислерине тапдыруу ючюн КьМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени розницага сатуу ючюн КьМР-ни «Роспечать» акционер обществосу жууаплыды. Телефон: 42-69-34

Номерге графикте кере 19.00 сагыатда кыол салынады. 20.00 сагыатда кыол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЛА:
Тикаланы Фатима - дежурный редактор;
Кетенчилены Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасары;
Зезаланы Лида - (1,2,3-чю бетле),
Бийчеккуданы Жаннета - (4,5,6-чы бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 830

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru